

LIBYA ARAB CUMHURİYETİ

(Geçici)

ANAYASASI

Çeviren: Asis. Dr. Servet ARMAĞAN

TAKDİM

1 Eylül 1969 tarihinde Libya ordusu idareyi ele almıştır. Libya Kralını azleden, Krallık müesseselerini kaldırıp Cumhuriyeti ilân eden ordu mensupları, arkasından «İhtilâl Başkanlık Konseyi» ni teşkil etmişlerdir.

Bu Konsey bugüne kadar Libya'nın kaderine hâkim olmuştur. Halen Libya'da, iktidarı sivil idareye devretmek için herhangi bir hazırlık da olmadığına göre, hâkim olmaya devam da edecektir. Zaten bu durum, ordunun iktidara geldiği bütün devletlerde umumiyetle görülen bir neticedir.

İhtilâl Başkanlık Konseyinin bir müddet sonra hazırlayıp neşrettiği bir Anayasa, Konseyin icraatının hukukî mesnedini teşkil etmiştir.

İşte takdim ettiğimiz tercüme, bu Anayasanın metnidir. Tercüme-yi arapça aslından (Libya Kültür Merkezi'nin bastırıldığı resmî metinden) yaptık. Anayasa diye çevirdiğimiz bu metnin resmî adı «Anayasa ilânı» dır. Metnin başlığında bu isim bulunduğu gibi, bazı maddelerinde de bu tabir kullanılmaktadır. Hattâ metnin en son cümlesinde, sadece «İlân» kelimesi geçmektedir.

Biz metnin asliyetini bozmamak ve okuyucuya olduğu gibi aktarmak için bu tabiri aynen tercüme etmeyi uygun bulduk. Ancak bütün

bu hallerde bu tabirden «Anayasa» anlaşılması gerektiğini belirtmek yerinde olur.

Diğer taraftan, bu Anayasa geçici bir Anayasadır. Anayasanın isminden bu durum anlaşılmamakla beraber, 37. md. si bunu açıkça ifade etmektedir. İhtilâl Başkanlık Konseyinin «İlân» a önsözü'nden de aynı netice çıkarılmaktadır. Anayasanın bu mahiyeti sebebiyle isminin başına (geçici) kelimesinin ilâve etmek uygun olduğu kanaatindeyiz.

Şunu da söyleyelim ki, geçici olduğu kabul edilen veya bu niyetle yapılan Anayasaların çoğu, uzun zaman yürürlükte kalmışlardır. Libya Arab Cumhuriyetinin Anayasasının da, ki üzerinden bir sene-den fazla bir zaman geçmiştir, böyle olacağı söylenebilir.

Mukayeseli Hukuk araştırmaları için faydalı olacağına inandığımız bu tercüme-yi hukukçularımızın istifadesine arz ederiz.

ANAYASA İLÂNI

İHTİLÂL BAŞKANLIK KONSEYİ

Libya Arap halkı adına, hürriyetini geri almak ve toprak kaynaklarından istifade ettirmek için başa geçmiştir. Muhlis bütün vatandaşları, hakkı olan müreffeh bir cemiyette yaşatmak ve halkın hareket ve serbestiyetini tahdit eden bütün bağları yıkmaya azmeden, sömürgeciliğin kirlettiği ülkesinin her karışını geri almak için Arap vatanının bütün kısımlarındaki kardeşleri ile bir safda bulunmak ve Basra Körfezi'nden Atlas Okyanusu'na kadar olan ülkede birleşmeye engel olan maniaları ortadan kaldırmak isteyen, barışın ancak adaletle temin edileceğine inanan, sömürgeciliğe karşı çarpışan dünya halklarının hepsi ile irtibatı sağlayan münasebetlere kuvvet vermenin ehemmiyetini takdir eden, gericilik ve sömürgeciliğin, toprak servetlerinin zenginliğine rağmen geri kalmışlıktan ve hükûmet mekanizmasındaki rüşvet belâsından mes'ul olduğuna inanan, Eylül ayının ilk günü, Krallık rejimini yıkan ve Libya Arap Cumhuriyeti ni ilân eden Silâhlı Kuvvetlere, milliyetçi, demokratik, ilerici ve birleşmeye taraftar bir rejim kurmak için rızasını beyan eden halk iradesinin mes'uliyetini müdrik olan İhtilâl Başkanlık Konseyi, Hürriyet, Sosyalizm ve İttihad hedeflerini gerçekleştirinceye ve ihtilâlin gerçekleştirdiği hizmetleri aksettiren ve önündeki yolun işaretlerini tesbit eden daimi bir Anayasanın hazırlıklarının bitirilmesine kadar, millî ve demokratik ihtilâlin tamamlanması devresinde Devlet mekanizmasının esası olmak üzere, bu Anayasa İlânı'nı neşreder.

11 Aralık 1969 tarihi

LİBYA ARAB CUMHURİYETİ

(Geçici)

ANAYASASI

BİRİNCİ KISIM

Devlet

Madde : 1

Libya hür ve demokratik bir Arab Cumhuriyetidir. Hâkimiyet Arab ümmetinin bir parçası olan ve tam bir Arab birliğini gaye eden halka aittir. Ülkesi Afrika'nın bir parçası olan Libya Devleti, Libya Arab Cumhuriyeti ismini taşır.

Madde : 2

Devlet dini İslâmdır.

Resmî dil Arabçadır.

Devlet, yürürlükteki âdetlere uygun olarak, dinî ibadeti ifa hürriyetini korur.

Madde : 3

Sosyal dayanışma millî birliğin esasıdır.

Aile cemiyetin temelidir. Ailenin kökü din, ahlâk ve milliyetçiliktir.

Madde : 4

Çalışma, Libya Arab Cumhuriyetinde, kuvveti olan bütün vatandaşlar için, hak, vazife ve şereftir.

Memuriyetler, halen yapmakta olanlar için bir vecibedir. Memurların hedefi faaliyet ve vazifelerinin ifasında halka hizmettir.

Madde : 5

Bütün vatandaşlar kanun önünde eşittirler.

Madde : 6

Devlet, hangi şekli olursa olsun, sömürüyü ortadan kaldıran Sosyal Adaleti tatbik ile sosyalizmi gerçekleştirmek gayesini güder.

Devlet, cemiyette sosyalist alâkalar kurarak, istihsalî kuvvetlendirmek, sınıflar arasındaki farkları barışçı yollarla ortadan kaldırmak için dağıtımda adaleti dağılamak ve müreffeh bir cemiyete varmak için gayret sarfeder. Devlet, bu yoldaki sosyalizmin tatbikatında İslâm - Arab esaslarından ve insanî değerlerinden ve Libya topluluğunun içinde bulunduğu şartlardan ilham alır.

Madde : 7

Devlet, memleket iktisadiyatını yabancılardan boyunduruğu ve nüfuzundan kurtarmak ve onu Libya halkının genel mülkiyeti ile ferdlerin özel mülkiyetine dayalı millî ve müstahsil bir iktisada çevirmek için çalışır.

Madde : 8

Halkın genel mülkiyeti, toplumun kalkınması ve istihsalî kuvvetlenmesi ve gelişmesini sağlamada temel esastır. Özel mülkiyet sömürücü olamaz, ona dokunulamaz ve ancak kanuna uygun olarak sahibinden alınabilir.

Miras bir haktır ve islâm şeriatının hükmüne tâbidir.

Madde : 9

Devlet, genel bir iktisadî, sosyal ve kültürel plânlama için düzeni hazırlar. İktisadî gelişme hedeflerini gerçekleştirmek için, millî iktisadın idaresinde kamu ve özel sektörler arasında yardımlaşmayı sağlar.

Madde : 10

Lâkab ve sivil rütbeler vermek yasaktır.

Eski Kral ailesine ve maiyetine verilmiş bütün lâkablara da mülğâ addolunur.

Madde : 11

Siyasî mülteciler iade edilmezler.

Madde : 12

Meskene dokunulamaz.

Ancak kanunda belirtilen hallerde ve orada yazılı durumlarda arama yapılabilir.

Madde : 13

Fikir hürriyeti, halkın menfaati ve ihtilâl prensiplerinin hudutlarına kadar garanti edilmiştir.

Madde : 14

Öğrenim bütün Libyalıların hakkı ve vazifesidir ve orta devrenin sonuna kadar mecburidir.

Okullar, Enstitüler, Üniversiteler ve kültürel ve terbiyevî müesseseler kurmak Devletin vazifesidir. Buralarda öğrenim parasızdır.

Özel okulların kurulması mümkün olan haller kanunla düzenlenir. Devlet özel olarak, gençlerin bedenî, aklî ve ahlâkî bakımlarına itina gösterir.

Madde : 15

Sağlık hakkı vardır. Devlet, kanuna uygun olarak hastahaneler ve tedavi müesseseleri kurmakla mükelleftir.

Madde : 16

Vatan müdafaası mukaddes bir vazifedir.

Askerlik hizmetini yapmak Libyalılar için bir şereftir.

Madde : 17

Vergi konulması, tadili veya ilgası ancak kanunla yapılabilir. Kanunda gösterilen haller dışında, bir kimse vergi vermekten muaf kılınamaz.

Aynı şekilde bir kimseye ancak kanunî hudutlar içinde resmî ödemesi borcu yüklenebilir.

İKİNCİ KISIM

Devlet Nizamı

Madde : 18

İhtilâl Başkanlık Konseyi Libya Arab Cumhuriyetinin en yüksek makamıdır.

Konsey, halk adına yüksek hâkimiyet tasarruflarında bulunur, kanun yapar ve Devletin genel siyasetini tesbit eder. Konsey bu sıfatla, ihtilâli ve ihtilâl üzerine kurulmuş nizamı korumada zaruri gördüğü her türlü tedbiri alır. Bu tedbirler, Anayasa ilânları, kanunlar, emir ve kararlar suretinde olur. Hiçbir merci önünde İhtilâl Başkanlık Konseyinin aldığı tedbirler kötülenemez.

Madde : 19

İhtilâl Başkanlık Konseyi, Başbakan ve Bakanlardan meydana gelen bir kurul tâyin ede (bili) r. Başbakan ve Bakanlar için, Bakanlığın olmayan vekiller de tâyin edebilir. İhtilâl Başkanlık Konseyi, Başbakan ve Bakanları azledebilir ve vazifelerinden istifalarını kabul eder. Başbakanın istifası, Bakanlar Kurulu'nun istifasına yol açar.

Bakanlar Kurulu, İhtilâl Başkanlık Konseyi'nin emrine uygun olarak Devletin genel siyasetini yürütür.

Bakanlar Kurulu, İhtilâl Başkanlık Konseyi'ne karşı faaliyetlerinden ötürü mes'uldür. Bakanlar Kurulu'nun müşterek mes'uliyeti dışında her bakan, Başbakana karşı, bakanlığının faaliyetlerinden ötürü mes'uldür.

Madde : 20

Bakanlar Kurulu, İhtilâl Başkanlık Konseyinin emrettiği siyasete uygun olarak bütün kanun tasarılarını araştırır, hazırlar ve bunları mütalâa ve isdar için Konseye sunar.

Madde : 21

Devlet Genel Bütçesi kanunla isdar edilir. İhtilâl Başkanlık Konseyi, Devlet Bütçe Kesin Hesabını tasdik eder.

Madde : 22

İhtilâl Başkanlık Konseyi, İhtilâl Başkanlık Konseyinin Başkanının dâveti veya iki üyesinin buna lüzum görmesi üzerine, Bakanlar Kurulu ile müştereken toplantı yapar.

Madde : 23

Bakanlar Kuruluna (açıkça) yetki vermesi dışında, harb ilânı, sulh akdi ve bunların tasdikini İhtilâl Konseyi Başkanı yapar.

Madde : 24

İhtilâl Başkanlık Konseyi, Libya Arab Cumhuriyetinin hariçteki

diplomatik temsilcilerini tayin ve azleder. Yabancı diplomatik temsilciliklerinin Başkanlarının itimatnamesini kabui eder, âmme müesseselerini kurar, yüksek memurları tayin ve kanunda gösterilen hallerde onları azleder.

Madde : 25

Memleketin dahilî ve haricî emniyeti tehlikede olduğu zaman İhtilâl Başkanlık Konseyinin kararı ile Örfî İdare ve Olağanüstü hal ilân edilir. İhtilâlin korunması ve selâmetini temin için zarurî olduğu her zaman bu haller ilân edilebilir.

Madde : 26

Devlet tektir ve Silâhlı Kuvvetleri kuran odur.

Libya Arab Cumhuriyetinde Silâhlı Kuvvetler halkın malıdır ve memleketi, emniyetini, ülkesinin selâmetini, cumhuriyet nizamını korumaya ve millî birliği muhafazaya hazırdır.

Silâhlı Kuvvetler, İhtilâl Başkanlık Konseyinin tam bir mura-kabesine tâbidir.

Madde : 27

Kaza (organı) toplumun ana prensiplerini, fertlerin hak, hürriyet ve şerefini korumak gayesi ile hüküm verir.

Madde : 28

Hâkimler müstakildirler. Kazaî faaliyetlerinde kanun ve vicdan (ların) dan başka üstlerinde bir âmir yoktur.

Madde : 29

Hükümler halk adına verilir ve tatbik edilir.

Madde :30

Kanuna uygun olarak, her şahsın mahkemelere sığınmak hakkı vardır.

Madde : 31

A — Kanunsuz suç ve ceza olmaz.

B — Cezalar şahsîdir.

C — Maznun suçluluğu sabit oluncaya kadar suçsuzdur. Müdafaa hakkını ifa etmek için zaruri bütün ihtiyaçları ona temin edilir. Maznun veya mahkûma bedenlen ve ruhen işkence yapılması yasaktır.

Madde : 32

Cezaların affı ve hafifletilmesi İhtilâl Başkanlık Konseyi kararı ile olur. Umumî af ise, kanunla olur.

ÜÇÜNCÜ KISIM**Çeşitli ve Geçici Hükümler****Madde : 33**

7 Ekim 1951 tarihinde isdar edilmiş Anayasanın Nizamı, tâdilâtı ve buna terettüp eden neticeleri ile birlikte mülgadır.

Madde : 34

Kabul edilen işbu Anayasa ilânının hükümlerine aykırı olmayan yürürlükteki kanun ve diğer mevzuat yürürlükte kalmakta devam ederler.

Bu kanun ve mevzuattaki Kralın ve Millet Meclisin (Meclis El-Ümme) yetkilerine işaretler (atıflar) İhtilâl Başkanlık Konseyince ; ve Krallığa yapılmış işaretler (atıflar) ise Cumhuriyete yapılmış kabul edilir.

Madde : 35

1969 Eylülündenberi ve bu Anayasanın isdarından önce İhtilâl

Başkanlık Konseyi'nden çıkan kanun, beyanat ve emirler kanun kuvvetindedirler.

Bu kanunların isdarından evvel yürürlükteki kanunların hükümlerinden bunun hükümlerine aykırı olanlar mülğadır. Bunların tadil ve ilgası ancak bu Anayasa İlânında gösterilen yol ile yapılabilir.

Madde : 36

Kanunlar Resmî Gazete'de neşredilir ve aksine hüküm olmadıkça, neşir tarihinden itibaren yürürlüğe girerler.

Madde : 37

Bu Anayasa İlânı, daimî Anayasanın isdarına kadar yürürlükte kalır ve ancak, İhtilâl Başkanlık Konseyi, bunu ihtilâlin menfaatine uygun olarak zaruri görürse, diğer bir Anayasa İlânı ile değiştirilebilir.

İşbu İlân Resmî Gazete'de neşredilir.

İMZA
İhtilâl Başkanlık Konseyi

Hicri, 2 Şevval 1389

Milâdî, 11 Aralık 1969

tarihinde neşredilmiştir.